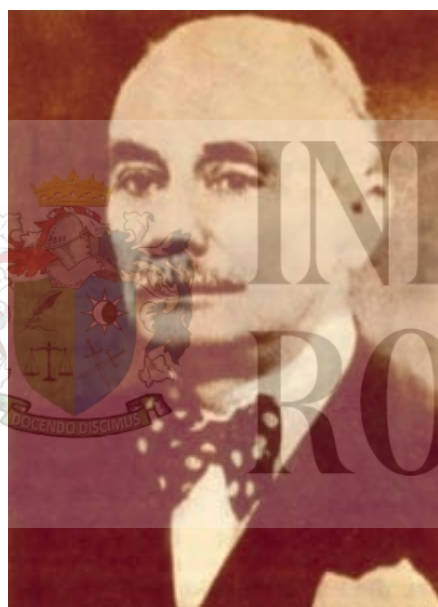

Dintre oamenii de cultură români, enciclopediști, cercetători ai creației populare a românilor, G. T. Niculescu-Varone ocupă un loc special, prin cercetările de folclor, prin bibliografiile în domeniul monografiilor satelor, orașelor și mănăstirilor din România, prin contribuția la cunoașterea și punerea în valoare a costumului popular românesc și promovarea la nivel european a acestor valori. Este autorul cu o contribuție documentară extraordinară prin cărțile publicate în domeniu, actuale și astăzi cu toate că sunt puțin cunoscute și puse în valoare.

Erou al celor trei lumi, de dinainte de Primul Război Mondial, al perioadei interbelice dar și al realismului socialist, George T. Niculescu Varone s-a născut la București la 15 decembrie 1884. A murit în 1984, după un secol de viață, perioadă în care a cunoscut societatea românească de la sfârșit de secol XIX și de la început de secol XX, din perioada interbelică, după realizarea României mari dar și după al Doilea Război Mondial, când cultura și civilizația românească intră sub influența regimului totalitar din România, de sorginte sovietică. Date bibliografice sunt prezentate în Dicționarul folcloriștilor români de I. Datcu, menționate și de alți cercetători printre care și dr. Nicola Dunăre în Analele Banatului și nu numai. Pentru obiectivitate prezentăm o succintă referire la studii și experiențe de viață, o bibliografie selectivă și conceptele despre cultura populară a românilor.

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ
*Independența
prin Cultură*

Perioada de sfârșit de secol XIX este elev la liceele Matei Basarab și Enăchiță Văcăreșcu. Urmează cursurile Universității din București, specializarea Litere, absolvent din 1908, apoi doctoratul în domeniu. În timpul Războiului Balcanic, în 1913, după trecerea Dunării a Armatei Române pe la Calafat a stat în Bulgaria în lunile iulie și august 1913, ocazie de a compara îmbrăcămintea țăranilor bulgari cu portul popular românesc, din Muntenia. În satele prin care a trecut până la Plevna "sătenii bulgari au ȋtari și cioareci iar femeile purtau catrințe, una în față și alta în spate, cu dungi verticale sau orizontale". Niculescu Varone concluzionează: „popoarele care se învecinează cu noi au împrumutat multe elemente etnografice din frumusețea portului popular românesc, iar nu noi de la ei”.

Perioada de început de secol XX se remarcă printr-o publicistică interesantă pe care o prezentăm mai jos: Cartea inimei. Scrisori către femei. București, 1916; De închiriat o cameră mobilată; Nuvele, schițe și însemnări despre artă, București, 1914; Elogiul Frumuseței, București, 1915; Existența, munca, plictiseala și minciuna. Câteva reflexii, București, 1915; În preajma artei, București; Note despre artă, 1916; Printre străini, București; Singur. Schițe și impresii, București, 1915. În 1917 publică Spovedania unui singuratic, București (Imprimeriile Independența). Pe copertă și cuprinsul: "Spovedania unui singuratic. Taina scrisului. Despre critică și critici. Un alter ego.

Farmecul scrisorilor. Despre Patrie. Printre nebuni. Gânduri despre viața solitară. Scrisori de la o

necunoscută”. În 1914 traduce din Guy de Maupassant, Strigăt de alarmă. Între 1927-1928, în perioada de vară se află în Franța unde audiază la College de France cursuri de romanistică, istoria artei și folclor. Această experiență pariziană îi dă prilejul să publice broșura Paris (văzut sub aspectul intelectual și artistic) cu 25 ilustrațiuni în text, ediția a doua, București, 1928 cu 32 pag. Nu insistăm asupra publicisticii autorului după Primul Război Mondial. Colaborează la Izvorășul, Informația Harghitei, Universul. Dintre lucrările cu impact național și european amintim: Costumele naționale din România întregită, vol. I, București, 1937; Costumele naționale din România întregită, vol. II, București, 1940; Monografiile orașelor, comunelor și mănăstirilor din România întregită (Bibliografie) 1855- 1938, București, 1939.

Referitor la concepția sa despre literatura populară publicăm cu ghilimelele de rigoare ce scria Niculescu Varone în cartea Rolul cultural și educativ al literaturii noastre populare— Sinteza —Tipografia „Graiul Românesc”, București Strada N. Racotă No. 3-a (Parcul Delavrancea), 1941 „După îndelungate și minuțioase cercetări, ce le-am făcut în biblioteca Academiei Române, constatând că nimeni până acum nu a arătat, în întregime și metodic, rolul cultural și educativ al literaturii noastre populare, m’am hotărât să public aceste scurte reflexii personale, ce pot servi ca îndrumări în chestiunea de față. În puținele pagini ce urmează (din cauza scumpirii mereu crescânde a hârtiei și tiparului, dela o zi la alta), prezint, în mod sumar, considerațiuni generale făcute asupra acestei interesante probleme culturale, care este și va fi totdeauna de actualitate.

Cunoașterea bogatei literaturi populare are o puternică și binefăcătoare înrâurire în educația națională a tineretului român, fiindcă din ea se desprind cele mai frumoase, convingătoare și eterne învățăminte de iubire, adevăr, cinste, abnegație și înalt patriotism, ce ne înobilează sufletul și ele trebuie să ne călăuzească totdeauna în afirmarea existenței noastre ca stat și națiune. Numim creațiuni literare populare toate manifestările spirituale ale lumii dela sate și cari sunt exprimate în versuri și proză. (pp. 6-7) Această literatură, ce constituie o avuție nepieritoare pentru că ne luminează mintea cu idei morale, este opera anonimă a poporului și ea se împarte în orală și scrisă. Cea orală este mai principală, fiindcă ea se transmite dela om la om, dela o generație la cea următoare și dela un ținut la altul și apoi se modifică și se completează până ce-și capătă forma estetică definitivă.

Cea scrisă este opera cărturarilor. Ei au fixat în scris motive, care circulă, uneori cu adăugiri din imaginația lor. În literatura populară intră cele mai interesante tradiții, legende și aspecte sociale ale neamului nostru, ce ne-au fost transmise dela străbuni printr’un frumos, bogat și variat grai băștinaș. Cea mai prețioasă și cea mai mare parte din acest material folcloric, cules din mediul rural original, este înfățișat în poezia populară, care regenerează și pune în evidență geniul creator național.

Literatura populară orală cuprinde folclorul român versificat, adică poezia lirică (doina, colindele, cântecele de stea, bocetele, zise și „jelanii în ghișuri”, cântecele de lume, strigăturile ce le spun flăcăii noștri la joc), poezia epică (baladele, ce sunt numite la țară cântece bătrânești, legendele, plugușorul și, în genere urăturile), poezia dramatică (orațiile de nuntă, iertăciunea, cântecul miresii și apoi vicleimul ce face parte din drama religioasă), poezia didactică (anecdotele, ghicitorile etc.) și proza poetică (basmeele, cari sunt epeiei în proză, create și ele de imaginația poporului, mai ales de bătrâni, în serile lungi de iarnă, la gura sobei, când săteanul simte plăcerea și nevoia unei activități

G.T. NICULESCU VARONE — 100 DE ANI

CENTENAR

În 1984, G.T. Niculescu Varone — pe care, împreună cu Marin Preda, l-am întâlnit prin 1943, ajutându-l în treburile secretariatului general pe Mihail Celarianu, președinte fiind Victor Eftimiu, la Societatea Scriitorilor Români din fosta stradă general Berthelot — va fi intrat în cel de al 100-lea an al vieții. După Ștefănescu Est (cu care, de altfel, purta corespondență) — care s-a stins tocmai când împlinise 99 de ani — este, pe cite știu, cel mai vîrstnic scriitor al țării. Am stat de vorbă cu el zilele trecute și, între altele, m-a invitat: „Să treci să mă vezi, fiindcă ultima oară, prin ianuarie 1983, cînd ai fost la mine cu Gh. Catană, eram bolnav. Acum sînt bine, dar încă nu pot merge ca înainte, după fractura piciorului, suferită anul trecut. Mi-a cumpărat tovarășa mea un... cărucior, să mă plimbe prin parc, dar nu mă simt bine în el... mai degrabă am să exersez eu, folosindu-mă de un baston...”

Dar ce-a scris G.T. Niculescu Varone? Reamintesc pe scurt, fiindcă neîndoielnic și istoricii literari au uitat. Între altele, trei ediții din volumul de schițe „Printre străini” — 1914. Au urmat volumele: „De închiriat camere mobilate” — 1914; „Sîngur” — 1915; „Cartea inimii” — 1916; „Spovedania unui singuratec” — 1917; „Note despre artă” — 1917; „Povestea unui orfan” — 1920; „Vraja iubirii” — 1924; „Strigăt de alarmă”, Paris — 1928. Cele mai multe din volumele amintite au apărut în prestigioasa bibliotecă „Minerva” de pe vremuri. Lucrînd ca slujbaş în cadrul fostului minister al geologiei, Varone a putut străbate îndeosebi satele țării, de la un capăt la altul, documentîndu-se cu migală și răbdare. Căci Varone este socotit de către specialiști (de curînd I.C. Chițimia a scris rînduri elogioase despre el în revista „Limba română”) unul din promotorii lucrărilor consacrate jocului și portului românesc din diferite zone ale țării, al costumelor noastre naționale, al modelelor de cusături românești, colecționării strigăturilor de la hora.

Volumul „Jocuri românești necunoscute”, apărut în 1930, a fost încununat cu Premiul Național al Academiei (raportor O. Densușianu.) Iar despre „Dicționarul jocurilor populare românești” (o ediție, în colaborare cu soția sa, Elena Costache Găinariu, reapărut și în 1979) au scris elogios, între alții, N. Iorga, Mihail Dragomirescu, N. Cartoian.

Să-i urăm celui mai vîrstnic coleg din țară să intre victorios în centenar!

AL. RAICU

40

DENTA

*Independența
prin Cultură*

spirituale.

Atunci intervine fantezia combinatoare și darul narațiunii). Admirabila melodie tânguioasă a doinei, ce redă felurite stări sufletești de iubire, tristețe, bucurie și dor, influențează în bine și pe animalele, ce sunt tovarăse de muncă ale țaranului, cu cari el se ajută spre a-și valorifica scumpul său ogor: Boii mei, când aud doina,/ ară țarina și moina/ Boii mei, când le doinesc,/ ară de se prăpădesc”. Folclorul a fost iubirea cea dintâi a eruditului Niculescu Varone, activitatea ca bibliotecar la Institutul Geologic din București permițându-i cercetarea folclorului românesc. Lucrările de referință în domeniul folclorului le menționăm în cele ce urmează: Jocuri românești necunoscute.

București, 1930 (Lucrare premiată de Academia Română cu „Premiul Năsturel”. Sedința generală solemnă de Vineri 29 Mai 1931); Alte jocuri românești necunoscute, București, 1931 I broșură cu 95 pag.; Dicționarul jocurilor românești. Coreografie populară București, 1931; Folclor român coreografic. București, 1932; În Scheii Brașovului, București, 1932. Cunoscător al limbii franceze, în 1914 face traducerea din Maupassant, în 1933 publică în franceză Le folklore roumain versifie și în 1936 Les danses populaires roumaines. Aceste lucrări sunt menționate în „Mercure de France”, nr.942/1937, p. 614 de marele folclorist și etnograf francez Arnold Van Gennep. Cărțile acestui

savant francez au fost publicate și în limba română: Riturile de trecere (Iasi, 1996); Formarea legendelor (Iasi, 1997), Totemismul (Iasi, 2000). Încheiem acest articol cu alte lucrări de referință ale lui George T. Niculescu - Varone: Costumele naționale din România întregită: Vol. 1 - 1937, vol II - 1940, Cei mai de seamă folcloriști români, București, 1940.

Acest articol se referă numai la o parte din activitatea eruditului George T. Niculescu - Varone. Concepția sa despre artă, societate, rolul femeii în istorie și spațiul cultural românesc sunt reflexii prezentate în cărțile menționate în articolul nostru. Acestea sunt interesante nu numai prin sintezele realizate, prin informațiile menționate, prin caracterul științific dar îndeosebi prin mesajele transmise cititorului, tineretului, valabile și astăzi.

Prof. univ.dr. Ștefan Păun

INDEPENDENȚA
ROMÂNĂ *Independența
prin Cultură*